

მოსკოვში არსებული ქართული ეროვნული ორგანიზაციების აღმასკომი და საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის საკითხი (1917 წ.)

საპატრიარქოს არქივში, დოკუმენტი №6465 გვ. 133-137, და-
ცულია მოსკოვში არსებული ქართული ეროვნული ორგანიზაციების
აღმასკომის მიმართვა რუსეთის I ადგილობრივი საეკლესიო კრები-
სადმი. მიმართვა გაკეთებულია 1917 წლის სექტემბერში და ხელმო-
წერილია აღმასკომის თავმჯდომარის მიხეილ ზანდუკელის მიერ. რე-
ზოლუცია: „დაცულ იქმნას სათანადო საქმეებში“ დადებულია კათო-
ლიკოს-პატრიარქ ამბროსის (ხელაია, 1921-1927 წწ.) მიერ 1926 წლის
25 თებერვალს. დოკუმენტში ქართული ეროვნული ორგანიზაციების
აღმასკომი გამოხატავს პროტესტს საქართველოს ყოფილ ეგზარქოს
პლატონისა (როჟდესტვენსკი) და აღსარებათა მინისტრის მოადგილის
კოტლიარევსკის მიერ 1917 წლის 25 აგვისტოს გაკეთებული განცხა-
დებების გამო. მათი განცხადებები ეხებოდა ქართველი ავტოკეფა-
ლისტების მიერ იმავე წლის 23 აგვისტოს ეგზარქოსთა ყოფილი სახ-
ლის დაკავების ფაქტს. თუმცა რეალურად მომხდარი მოვლენა ტენ-
დენციურად იყო გადმოცემული, თითქოს ქართველმა ავტოკეფალის-
ტებმა სახლის დაკავება დარბევითა და დაპატიმრებებით მოახერხეს.
მეუფე პლატონმა საქართველოს ეკლესია დაადანაშაულა მართლმა-
დიდებლობისაგან განდგომაში, ქართველი სამღვდელოება კი – რუსი
სასულიერო პირების მიმართ დაუნდობელ მოპყრობაში.

საეკლესიო კრებამ ქართველთა მოქმედებას პროტესტი განუცხადა.

პროტესტს შეუერთდა აღსარებათა მინისტრის ამხანაგი კოტ-
ლიარევსკი და მთავრობას მოუწოდა, არ ეცნო ავტოკეფალიის გან-
ხორციელების გზა, რომელიც საქართველოს ეკლესიამ აირჩია (გაზ.
Кавказ, 29.08.1917, № 193, 2).

ჩვენ მიერ გამოსაქვეყნებლად შერჩეული დოკუმენტი წარმოა-
ჩენს მოსკოვში მოქმედი ქართული ეროვნული ორგანიზაციების
გულშემმატიკვირობას მშობლიური ეკლესიის ავტოკეფალიისადმი. ამ
ორგანიზაციების აღმასკომი რუსეთის საეკლესიო კრებას კიდევ ერ-

თხელ შეახსენებს უწმინდესი სინოდის თუ მისი ზოგიერთი წარმომადგენლის უკანონო ქმედებებს საქართველოს ეკლესიის მიმართ და 23 აგვისტოს თბილისში მომხდარი ფაქტის შესახებ რეალურ ინფორმაციას აწვდის.

ეგზარქოსთა ყოფილ სახლთან დაკავშირებით განვითარებულ მოვლენებს ვეხებით სტატიაში – ამიერკავკასიის განსაკუთრებული კომიტეტის („ოზაკომი“) წვლილი საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალურ უფლებათა განხორციელების საქმეში (დროებითი მმართველობის სხდომის ოქმების მიხედვით) ნაწილი I, ახალი და უახლესი ისტორიის საკითხები, 2007 (2), გვ. 251-255.

ახლა გვინდა გაგაცნოთ ზემოაღნიშნული დოკუმენტი და მისი ქართული თარგმანი.

На Всероссийский Поместный Церковный Соборь
Отъ Исполнительнаго Комитета Грузинскихъ
национальныхъ организаций въ Москве

З А И А В Л Е Н И Е

Исполнительный Комитетъ Грузинскихъ иациональныхъ организаций въ Москве имель 27 и 30 августа с.г. и 12 сего сентября суждения о заявленяхъ, сделанныхъ 25 минувшаго августа Собору архиепископомъ Платономъ, бывшимъ экзархомъ Грузии, и товарищемъ министра исповеданий профессоромъ Котляревикимъ. Содержание сделанныхъ заявлений заимствовано изъ отчётовъ, помещенныхъ въ газетахъ «Рус[ские] Вед[омости]» №195 и «Русск[ое] Сл[ово]» №195, и потому исполнительный Комитетъ ответственность за точность переданнаго въ названныхъ газетахъ не беретъ на себя. Архиепископъ Платонъ огласилъ перодъ Соборомъ полученную имъ изъ Тифлиса отъ протоиерея Михайловскаго телеграмму о произведенномъ «вооруженною толпою грузинъ при участии милиции, грузинскихъ епископовъ» захвате дома бывшаго экзарха Грузии, объ опечатании имущества и пр. Оглашенный фактъ по телеграмме имель место въ Тифлисе 23 августа, но въ московскихъ газетахъ до сихъ поръ нетъ объ этомъ сообщений, которыя осветили бы его. Поэтому исполнительный Комитетъ поджидалъ более подробныхъ сообщений объ этихъ событияхъ, и вотъ въ полученныхъ Комтетомъ тифлисскихъ газетахъ «Сакартвело» №187 и «Республика» №44 какъ этотъ фактъ переданъ: «23 августа местоблюстителъ като-

ликоса-патриарха Грузии, митрополитъ тифлисскій Леонидъ переселился въ принадлежащій грузинскому духовенству домъ /въ покои бывшихъ экзарховъ Грузии/. Для принятія меръ къ охранѣ находящагося въ сихъ покояхъ частнаго имущества приглашена была городская милиция. Командированный для сего помощникъ начальника милиции нашель въ гостинной архиепископа Платона 5 портретовъ царствовавшей династии Романовыхъ: Александра III, царевича Алексея, бывшаго наместника Николая Николаевича и др., а въ другомъ отделении портреты бывшаго царя Николая Романова и матери его Марии Федоровны. Все портреты сданы на хранение вместе съ частнымъ имуществомъ бывшаго экзарха. При сдаче дома среди братии экзаршескаго дома оказались частныя лица и монахи (უზდა იყოს მონაჰიკი, ტექსტშივე ხელითაა ჩახსორებული – ი. ა.) Мамкодскаго женскаго монастыря, которыя после опроса были отпущены. На месте дома экзарха Грузии въ 17-18 в. находился дворецъ грузинскихъ царей, который былъ разрушенъ во время взятія Тифлиса Ага-Магомедъ-Ханомъ. Въ начале 19 в. на месте царскаго дворца былъ построенъ домъ для тифлискаго губернатора. Въ 1848 году администрация продала этотъ домъ духовному ведомству, причемъ покупная сумма, по распоряженію императора Николая I и согласно указу Св. Синода, целикомъ была уплачена изъ суммъ, принадлежавшихъ грузинскому духовенству. Съ техъ поръ въ домъ имель пребываніе экзархъ Грузии архиепископъ карталинскій и кахетинскій». – Исполнительный Комитетъ не будетъ возражать противъ того, что за частной корреспонденціей не всегда можно признавать исчерпывающее и неопровержимое значеніе. Но вотъ въ №48 той же «Республики» помещенное официальное донесеніе начальника тифлисской милиции члену Особаго Закавказскаго Комитета: «Въ опроверженіе телеграфнаго сообщенія Петроградскаго Телеграфнаго Агентства изъ Москвы отъ 23-го сего августа о томъ, «что толпа грузинъ во главе съ грузинскимъ епископомъ Леонидомъ при участіи милиціи захватила домъ экзарха, запечатала церковь, потребовала ключи отъ кассъ и арестовала некоторыхъ духовныхъ лицъ», считаю долгомъ донести: Въ два часа дня, 23-го сего августа, я получилъ отъ местоблюстителя католикоса-патриарха всея Грузии митрополита тифлискаго Леонида отношеніе за №909, слѣдующаго содержанія: «Г. начальнику тифлисской городской милиціи. После утвержденія Временнымъ Правительствомъ «Основныхъ началъ правового положенія грузинской церкви въ русскомъ государствѣ» должность экзарха Грузии упразднена, домъ, въ которомъ прожи-

валь экзархъ Грузии, освободился не только юридически, но и фактически, ибо никто въ немъ въ настоящее время не живетъ. Въ виду того, что домъ этотъ приобретенъ на средства грузинскаго церковнаго Казначейства /см. дело синодальной конторы за 1849 г. №5036/, Временное Управление грузинской церкви заняло этотъ домъ для помещения въ немъ местоблюстителя католикоса-патриарха, съ отведениемъ нижняго этажа его для проживания, если того пожелаютъ, представители русской церкви въ Закавказьи до техъ поръ, пока русско-грузинские церковные интересы будутъ размежеваны. Доводя о семъ до Вашего сведения, Временное Управление покорнейше просить Васъ командировать правомочное лицо для составления необходимой описи чужого имущества, а также прислать достаточную для ограждения живущихъ ныне въ этомъ доме лицъ охрану. Местоблюститель католикоса-патриарха всея Грузии митрополитъ тифлисскаго Леонидъ».

Въ пять часовъ вечера того же дня я командировалъ въ экзаршескаго домъ, для составления описи чужого имущества и принятия соответствующихъ меръ, въ ограждение живущихъ въ доме лицъ, одного изъ своихъ помощниковъ, уведомивъ предварительно объ этомъ председателя краеваго центра советовъ рабочихъ, солдатскихъ и крестьянскихъ депутатовъ и уполномоченнаго члена Особаго Закавказскаго Комитета. Въ экзаршескомъ доме городская милиция приняла следующие меры: въ целяхъ охранения имущества, впредь до размежевания русско-грузинскихъ церковныхъ интересовъ, опечатала Крестовую церковь при экзаршемъ доме, въ коей хранятся драгоценности, привела въ известность все имущество, принадлежащее лично бывшему экзарху Платону, сложило таковое въ отдельную комнату и также опечатала. Въ виду категорическаго отказа бывшаго эконома экзаршескаго дома, иеромонаха Серафима указать имущество, принадлежащее дому, представить приходо-расходныя книги и кассу съ деньгами и ценными бумагами, милиция опечатала также комнату, въ коей хранятся все документы и несгораемый сундукъ. Во время осмотра этой комнаты иеромонахъ Серафимъ покушался положить себе въ карманъ два большихъ свертка съ деньгами, вынутыхъ имъ изъ несгораемаго сундука, но былъ во время замеченъ. Такое поведение эконома вынудило милицию установить особенно бдительный надзоръ, въ целяхъ предупреждения хищения церковнаго имущества. При осмотре помещения въ верхнемъ этаже, на стенахъ гостинной обнаружено 5 портретовъ Романовскаго дома, въ томъ числе Александра III, бывшаго наследника Алексея и

Николая Николаевича, а въ нижнемъ этаже того же дома – портреты Николая II /снять съ наследникомъ/ и матери его Марии Романовыхъ. Въ моментъ появления представителя милиции въ квартире иеромонаха Серафима находились два гражданина и две монашки Мамкодскаго Монастыря. Указанныя лица сидели за столомъ и вместе съ монахами распивали вино. Засимъ, въ виду официального сообщения митрополита Леонида о томъ, что въ архиве синодальной конторы замечается хищение ценныхъ документовъ, мною приняты меры къ охране архива, причемъ служащимъ синодальной конторы безпрепятственно выдаются нужные документы по особой росписке. После появления въ экзаршемъ доме городской милиции никто не былъ арестованъ и в семь находящихся въ доме лицамъ былъ предоставленъ свободный выходъ. 24-го августа ко мне явился Уполномоченный отъ председателя Особаго Закавказскаго Комитета Харламова съ письменнымъ предписаниемъ послѣдняго объ оказании содействия въ составлении описи имущества экзаршескаго дома, при чемъ уполномоченное лицо заявило мне, что для составления описи будетъ образована особая согласительная комиссия изъ представителей русскаго и грузинскаго духовенства. Я сделалъ распоряжение объ оказании содействия, но къ описи не приступали, въ виду отказа русскаго духовенства принять участие въ согласительной комисси. Принятие милицией меръ и составление описи имущества санкционировано председателемъ Особаго Закавказскаго Комитета В. А. Харламовымъ».

Все приведенное ясно излагаетъ происшедшее въ Тифлисе 23 минувшаго августа и изъ всего этого кроме того видно, что представители грузинскаго духовенства были вполне лояльны въ своихъ действияхъ, предупредительны къ русскому духовенству, и, избравъ законный путь, не сошли съ него, а черезъ начальника тифлисской милиции действовали съ ведома какъ представителей Временнаго Правительства, такъ и местныхъ общественныхъ организаций. Грузинское духовенство ничего не захватило, а только лишь заняло то, что ему принадлежитъ, принявъ законныя меры къ охране чужого имущества. Телеграмма протоиерея Михайловскаго явно извращаетъ описанный фактъ, а Соборъ, не имея ничего более достовернаго, иначе и не могъ отнестись. Но архиепископъ Платонъ не удовлетворился оглашениемъ телеграммы и пошелъ дальше, и это приводитъ исполнительный Комитетъ грузинскихъ национальныхъ организаций въ Москве въ крайнее изумление и даже негодование. Владыко Платонъ доложилъ Собору, что «Грузия отдели-

ла сь оть православной церкви и автокефалируется»... Но въ чемъ же архипастырь видитъ отделение Грузии оть православной церкви. Архиепископу Платону, пробывшему въ должности экзарха Грузии слишкомъ два года, пользующемуся репутацией ученаго, хорошо должно быть известно, что «Грузия приняла христианство въ конце (sic.) IV века и сь техъ поръ вплоть до присоединения къ России, т. е. въ продолжение слишкомъ 14 столетий никогда не уклонялась оть православия, соблюдала ее въ неприкосновенной чистоте, установленномъ Вселенскими Соборами, и за свою ревнительность къ православной религии вела непрерывную борьбу сь окружающими нехристианскими народами. Не уклонилась оть православия грузинская церковь и после того, какъ русский Святейший Синодъ распространилъ на нее свою власть.

И не теперъ автокефалируется грузинская церковь: она была автокефальной сь VII века (sic.) и не переставала считать себя автокефальной после присоединения Грузии къ России: русский Синодъ не вправе былъ безъ постановления Вселенскихъ Соборовъ, уничтожать автокефалию грузинской церкви, и грузинская церковь считала себя только вдовствующей, но автокефальной. Сь падениемъ стараго строя и представителей старой власти православная грузинская церковь не могла мириться сь навязанной ей этимъ строемъ властью экзарха, а такъ какъ самостоятельная церковь не можетъ оставаться безъ возглавляющей ее власти, то грузинский народъ во главе со своимъ православнымъ духовенствомъ возстановилъ еще 14 марта (12 მარტი უნდა იყოს, ტექსტშივე ხელითაა გასწორებული – ი. ა.) с.г. грузинский католикосатъ и решилъ избрать католикоса. Это не есть отделение оть православия, а является актомъ, основаннымъ на канонахъ Вселенскихъ Соборовъ, такъ какъ упразднение русскимъ Синодомъ кафедры грузинскихъ католикосовъ актъ неканонический. Поэтому нельзя считать отделениемъ оть православия то, что грузинская православная церковь возвращаетъ себе автокефалию въ первоначальномъ виде. Провозглашено было возстановление автокефалии грузинской православной церкви 14 марта (12 მარტი) с. г. Сь техъ поръ прошло пять месяцевъ, и Временное Правительство и русский Синодъ убедились, что нечего противозаконнаго, крамольнаго или сепаратистическаго въ этомъ нетъ, Правительство и Синодъ привыкли къ этому факту и признали возстановленную автокефальную православную грузинскую церковь. 1-го августа (25 ივლისი უნდა იყოს, ტექსტშივე ხელითაა გასწორებული – ი. ა.) состоялось постановление Временнаго Правительства о признании грузинской

православной церкви автокефальной. В п. 3 временных правил этого постановления говорится: «Священнослужители грузинской церкви могут обслуживать религиозные потребности православных не принадлежащих к Грузинской национальности; равно православные [русские] священники могут обслуживать потребности грузин». Надо полагать, что постановление Временного Правительства о грузинской православной церкви состоялось не без участия министра исповедания и не без ведома русского Синода; а приведенный п. 3 категорически опровергает заявление архиепископа Платона: об отделении грузинской церкви от православия.

Исполнительный Комитет решительно отказывается принять жалобы архиепископа Платона на то, что Грузины его «лишили кафедрального собора». В Тифлисе кафедральный собор один, Сионский собор, построенный грузинским царем Гурамом Багратидом, который скончался в 600 г., таким образом Сионский собор построен в VI в. и в продолжении 12 столетий служил кафедральным собором грузинских католиков. Спрашивается, кто у кого отнимает этот собор: грузины у архиепископа Платона, или архиепископ Платон пытается отнять его у грузин.

Исполнительному Комитету кажется странным также заявление архиепископа Платона о насилиях, который якобы чинили Грузины над русскими монахами. Об этих насилиях ни словом не обмолвился владыка раньше; ничего не было об них и в повременной печати, хотя по словам архипастыря, эти факты должны были иметь место давно — еще в марте. Комитет со своей стороны категорически утверждает, что этих фактов не было. Архиепископ Платон пытается поставить Грузинам в вину их неприязненное отношение к представителям русской православной церкви. Правда, не пользовались уважением грузин протоиерей Восторгов и Городцов, но деятельность этих лиц достаточно известна и русскому обществу. Не будем говорить и о некоторых непопулярных экзархах и беспорядках в грузинском экзархате, на что в печати обращалось внимание в таком авторитетном органе, как «Русь» И.С. Аксакова /см. напр. статьи Фадеева в 80 г.г./ Но грузины умели ценить и уважать достойных иерархов: экзарха Иоанникия до сих пор вспоминают грузины с уважением.

Что же касается того, как «трудно жить русскому человеку на окраине, имя которой — Кавказ» /Слова архиепископа Платона по газет-

нымъ сообщенiямъ/, то исполнительный Комитетъ имеетъ многочи-сленныя сведенiя отъ приезжающихъ съ этой окраины, и изъ частной переписки, и изъ прессы и даже отъ русскихъ обывателей. Изъ этихъ сведенiй ясно видно, что на Кавказе /или вернее во всемъ Закавказьи/ новый строй водворяется спокойно и планомерно, безъ эксцессовъ. Видимо, местное разноплеменное, разноговорящее и разновѣрующее население мыслить одинаково о новомъ строе: въ сознании опасности происходящихъ внешнихъ событiи и продолжающейся грозной войны, въ сознании важности происшедшаго внутренняго переворота, въ сознании важности единыхъ общегосударственныхъ интересовъ Закавказское население занято творческой созидательной работой, каждый народъ вырабатываетъ планъ устройства своей новой жизни въ согласiи, съ общегосударственною жизнью и жизнью соседнихъ народовъ.

Архиепископа Платона на Соборе поддержал, товарищъ министра исповеданий профессоръ Котляревский. Онъ говорилъ о «положенiи, въ которомъ очутилось теперь православное население Закавказья». По сведенiямъ исполнительнаго Комитета положенiе православнаго населения Закавказья безъ различiя национальностей нисколько не изменилось: только вместо несоответствующаго установленiя Вселенскихъ Соборовъ и ихъ канонамъ грузинскаго экзархата возстановленъ грузинский католикосатъ, власть котораго единственно каноническая въ православной Грузiи.

Далее, товарищъ министра исповеданий говорилъ, что «путь, избранный Грузiей, не можетъ вызывать одобренiя». Если эти слова относятся къ провозглашенiю автокефалии, то г. Котляревскому, какъ ученому и занимающему высокiй постъ, должно быть известно, что логическая необходимость и исторический смыслъ всякаго переворота въ томъ именно и заключается, что къ нему прибегаютъ тогда, когда все другiе пути, которые до переворота могли признаваться законными и могли вызывать «одобренiе», оказываются исчерпанными, почему и Временное Правительство признало автокефальную грузинскую церковь. Что касается особой согласительной комиссии, то это мнение не г. Котляревскаго, а Временное Правительство въ своемъ постановленiи отъ 1-го минувшаго августа (25 აგვისტო) въ п. 2 предредило образованiе такой комиссии. И мы веримъ, что эта комисиа, если и не сможетъ сама размежевать церкви грузинскую и русскую, то во всякомъ случае найдетъ путь къ этому размежеванiю и обратится, если будетъ нужно, къ другому более авторитетному, безпристрастному органу.

Проживающимъ въ Москвѣ грузинамъ особенно тяжело слышать отъ архиепископа Платона, состоявшаго, по воле русскаго Синода, экзархомъ Грузіи, обвинение, взводимое имъ на грузинъ въ отделии отъ православной церкви, здѣсь въ Москвѣ, центре русскаго православія и на Православномъ Церковномъ Соборѣ. Грузины привыкли къ наветамъ о.о. Восторговыхъ, но это было въ старой Россіи, а въ новой свободной Россіи, гдѣ во имя братства и равенства всехъ призываютъ къ любви, мы не ожидали слышать этого.

Въ такіе дни, когда, все стремятся къ сохраненію государственной целости Россіи, когда грузины остаются вполне лояльными и ни о какомъ сепаратизмѣ или отделии они не поднимаютъ речи, и заявляютъ лишь о своихъ законныхъ правахъ устроить свою церковную и светскую внутреннюю жизнь самостоятельно, какъ этого требуютъ ихъ мировоззреніе, ихъ національныя нужды и бытовыя особенности, такія выступления представителей русской православной церкви и русской власти могутъ возстановить противъ грузинъ не только русскій Поместный Церковный Соборъ, но и русское общественное мнѣніе. Но это – не въ интересахъ пропаганды русской государственной целости, и при этомъ условіи, конечно, не можетъ наладиться внутри нарождающейся обновленной Россіи солидарная созидательная работа разноплеменнаго государства.

Въ виду всего изложеннаго исполнительный Комитетъ Грузинскихъ національныхъ организациі въ Москвѣ протестуютъ противъ взводимаго архиепископомъ Платономъ обвиненія на Грузію въ отделии ея отъ православной церкви и признаетъ на Сионскій кафедральный соборъ право лишь православнаго грузинскаго католикосата, а также протестуетъ противъ неодобренія г. Котляревскаго поведенія Грузіи въ церковномъ вопросѣ.

Москва, Сентября ----- дня 1917 года.

Председатель исполнительнаго Комитета ხელმოწერილია მიხეილ ზანდუკელის მიერ.

Товарищи председателя ხელმოწერები არ არის

Члены исполнительнаго Комитета " _ "

Секретарь " _ "

რუსეთის ადგილობრივ საეკლესიო კრებას
მოსკოვში არსებული ქართული ეროვნული
ორგანიზაციების აღმასკომის

გ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ა

კათოლიკოს-პატრიარქ ამბროსის მიერ დადებული რეზოლუცია:
„25/11.266. დაცულ იქმნას სათანადო საქმეში“.

მოსკოვში არსებული ქართული ეროვნული ორგანიზაციების აღმასკომს 27, 30 აგვისტოს და 12 ამა სექტემბერს ჰქონდა მსჯელობა მთავარეპისკოპოს პლატონის, საქართველოს ყოფილი ეგზარქოსის და აღსარებათა მინისტრის ამხანაგის პროფესორ კოტლიარევსკის მიერ 25 ამა აგვისტოს გაკეთებული განცხადებების შესახებ. განცხადებების შინაარსი ალბულისა ანგარიშებიდან, რომლებიც მოთავსებულია გაზეთებში: «Русские] Вед[омости]» №195 და «Русск[ое] Сл[ово]» №195, ამიტომ აღმასკომი თავის თავზე არ იღებს პასუხისმგებლობას დასახელებულ გაზეთებში მოთავსებული ცნობების სიზუსტესთან დაკავშირებით. მთავარეპისკოპოსმა პლატონმა კრებაზე გაახმოვანა თბილისიდან დეკანოზ მიხაილოვსკისაგან მიღებული დეპეშა „ქართველთა შეიარაღებული ბრბოს მიერ მილიციისა და ქართველი ეპისკოპოსების მონაწილეობით“ საქართველოს ყოფილი ეგზარქოსის სახლის ხელში ჩაგდების, ქონების დალუქვისა და სხვათა შესახებ. ხსენებულ ფაქტს თბილისში ადგილი ჰქონდა 23 აგვისტოს, მაგრამ მოსკოვის გაზეთებში იგი დღემდე არ გაშუქებულა. აღმასკომი ელოდებოდა ამ მოვლენების შესახებ უფრო დანვრილებით ცნობებს; კომიტეტში გადმოგზავნილ თბილისურ გაზეთებში – „საქართველო“ № 187-სა და „რესპუბლიკა“ № 44-ში ეს ფაქტი შემდეგნაირად არის გადმოცემული: „23 აგვისტოს საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრე, თბილისის მიტროპოლიტი ლეონიდი გადასახლდა ქართველი სამღვდელოების კუთვნილ სახლში (საქართველოს ყოფილ ეგზარქოსთა სამყოფელი). იქ არსებული კერძო ქონების დასაცავად ზომების მისაღებად მოწვეული იყო ქალაქის მილიცია. ამისათვის მოვლენილმა მილიციის უფროსის თანაშემწემ მთავარეპისკოპოს პლატონის სასტუმროში ნახა რომანოვების სამეფო დინასტიის წარმომადგენელთა 5 პორტრეტი: ალექსანდრე III-ის, უფლისწულ ალექსის, ყოფილი მეფისნაცვლის ნიკოლოზ ნიკოლოზის ძის და სხვათა, სხვა განყოფილებაში კი ყოფილი მეფის ნიკოლოზ რომანოვის და მისი დედის მარია თევდორეს ასულის პორტრეტები. ისინი

შენახულია ყოფილი ეგზარქოსის პირად ქონებასთან ერთად. სახლის ჩაბარებისას საეგზარქოსო სახლის ძმებთან ერთად იმყოფებოდნენ კერძო პირები და მამკოდის დედათა მონასტრის მონაზვნები, რომლებიც დაკითხვის შემდეგ გაუშვეს. საქართველოს ეგზარქოსთა სახლის ადგილზე XVII-XVIII საუკუნეებში ქართველი მეფეების სასახლე იყო, რომელიც ალა-მაჰმად-ხანის მიერ თბილისის ალების დროს დაინგრა. XIX ს. დასაწყისში სამეფო სასახლის ადგილზე აიგო თბილისის გუბერნატორის სახლი. 1848 წ. ადმინისტრაციამ ეს სახლი მიჰყიდა სასულიერო უწყებას. იმპერატორ ნიკოლოზ I-ის განკარგულებით და სინოდის ბრძანებით თანხა მთლიანად გადაირიცხა ქართველი სამღვდელოების კუთვნილი სახსრებიდან. ამის შემდეგ იქ ბინადრობდნენ საქართველოს ეგზარქოსები, ქართლისა და კახეთის მთავარეპისკოპოსები“. აღმასკომი იზიარებს იმ აზრს, რომ კერძო კორესპონდენცია ყოველთვის არ შეიძლება იყოს ამომწურავი და სანდო, მაგრამ აი, იმავე გაზეთ „რესპუბლიკის“ № 48-ში მოთავსებულია თბილისის მილიციის უფროსის ოფიციალური პატაკი ამიერკავკასიის განსაკუთრებული კომიტეტის წევრისადმი: „პეტროგრადის დეპუტათა სააგენტოს მიერ მოსკოვიდან გავრცელებული ცნობის უარსაყოფად, შესახებ იმისა, რომ ამა აგვისტოს 23-ს ქართველების ბრბომ ქართველი ეპისკოპოსის – ლეონიდის მეთაურობით მიიტაცა ეგზარქოსის სახლი, დალუქა ეკლესია, მოითხოვა სალაროს გასაღები და დააპატიმრა ზოგიერთი სასულიერო პირი, თავს მოვალედ ვთვლი, მოგახსენოთ: ამა აგვისტოს 23-ს დღის 2 საათზე მივიღე სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრის, თბილელ მიტროპოლიტ ლეონიდის შემდეგი შინაარსის მიმართვა № 909: „ბ. თბილისის მილიციის უფროსს: დროებითი მთავრობის მიერ „რუსეთის სახელმწიფოში საქართველოს ეკლესიის უფლებრივი მდგომარეობის ძირითადი წესების“ დამტკიცების შემდეგ ეგზარქოსის თანამდებობა გაუქმებულია, სახლი სადაც ცხოვრობდა საქართველოს ეგზარქოსი, გამოთავისუფლებულია არა მარტო იურიდიულად, არამედ ფაქტობრივადაც, რადგან მასში ახლა აღარავინ ცხოვრობს. იმის გამო, რომ ეს სახლი შეძენილია საქართველოს საეკლესიო ხაზინის სახსრებით (იხ. სინოდის კანტორის საქმე №5036, 1849 წ.), საქართველოს ეკლესიის დროებითმა მმართველობამ დაიკავა იგი კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრის დასაბინავებლად. სურვილისამებრ, მის ქვედა სართულში ცხოვრება შეუძლიათ ა/კავკასიაში რუსული ეკლესიის წარმომადგენლებს, მანამ, სანამ მოხდება რუსულ-ქართული ეკლესიის ინტერესების საბოლოო გამიჯვნა. გაცნობებთ ამის შესახებ და გთხოვთ, მიავლინოთ იქ უფლებამოსილი პირი სხვისი ქონების აღსა-

წერად და აგრეთვე – საკმარისი დაცვა ამჟამად იქ მცხოვრებ პირთა უსაფრთხოებისათვის. სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრე, თბილელი მიტროპოლიტი ლეონიდი“.

იმავე დღეს, საღამოს 5 საათზე ეგზარქოსის სახლში მივავლინე ჩემი ერთ-ერთი თანაშემწე სხვისი ქონების აღსანერად და სახლში მცხოვრებ პირთა დასაცავად ზომების მისაღებად, რის შესახებაც წინასწარ ვაცნობე მუშათა, ჯარისკაცთა და გლეხთა დეპუტატების სამხარეო საბჭოს თავმჯდომარეს და ამიერკავკასიის განსაკუთრებული კომიტეტის უფლებამოსილ წევრს. ეგზარქოსის სახლში ქალაქის მილიციამ შემდეგი ზომები გაატარა: რუსულ-ქართული საეკლესიო ინტერესების გამიჯვნამდე, ქონების დაცვის მიზნით, დალუქა ეგზარქოსის სახლთან არსებული ჯვრის სახელობის ეკლესია, რომელშიც ძვირფასეულობა ინახებოდა, აღნუსხა ყოფილ ეგზარქოს პლატონის მთელი პირადი ქონება, მოათავსა ცალკე ოთახში და ისიც დალუქა. ეგზარქოსის სახლის ყოფილი ეკონომის მღვდელმონაზონ სერაფიმის კატეგორიული უარის გამო, მიეთითებინა ქონება, რომელიც სახლის საკუთრებას წარმოადგენდა, ასევე შემოსავალ-გასავლის წიგნი და ფულისა და ფასიანი ქაღალდების სალარო, მილიციამ დალუქა ის ოთახიც, სადაც ინახება საბუთები და ცეცხლგამძლე სკივრი. ამ ოთახის დათვალიერების დროს მღვდელმონაზონმა სერაფიმმა სცადა, ჯიბეში ჩაედო ცეცხლგამძლე სკივრიდან ამოღებული ფულის 2 მსხვილი შეკვრა, მაგრამ დროულად იქნა შემჩნეული. ეკონომის ასეთმა ქცევამ აიძულა მილიცია დაენესებინა განსაკუთრებული მეთვალყურეობა საეკლესიო ქონების დატაცების აღსაკვეთად. შენობის დათვალიერებისას მისი ზედა სართულის სასტუმროს კედლებზე აღმოჩნდა რომანოვთა სახლის 5 პორტრეტი, მათ შორის: ალექსანდრე III-ის, ყოფილი მემკვიდრის ალექსის და ნიკოლოზ ნიკოლოზის ძის, ამავე სახლის ქვემო სართულზე კი – ნიკოლოზ II-ის პორტრეტები მემკვიდრესთან და დედასთან – მარია რომანოვასთან ერთად გადაღებული. მღვდელმონაზონ სერაფიმის ოთახში მილიციის წარმომადგენლის შესვლისას იმყოფებოდნენ: 2 მოქალაქე და მამკოდის მონასტრის 2 მონაზონი. ისინი ისხდნენ მაგიდასთან და ბერებთან ერთად სვამდნენ ღვინოს. შემდგომ, მიტროპოლიტ ლეონიდის ოფიციალური განცხადების შესაბამისად, რომ არქივიდან შეიმჩნეოდა ფასეული დოკუმენტების დატაცება, მივიღე ზომები არქივის დასაცავად, ამასთანავე, სინოდალური კანტორის თანამშრომლებზე დაუბრკოლებლად გაიცემა საბუთები სპეციალური სიის მიხედვით. ეგზარქოსის სახლში ქალაქის მილიციის წარმომადგენელთა მიერ არავინ ყოფილა დაკავებული და ყ ვ ე ლ ა ი ქ მ ყ ო ფ ს მ ი ე ც ა შ ე ნ ო ბ ი ს თ ა -

ვის უფლად დატოვების საშუალება. 24 აგვისტოს ჩემთან გამოცხადდა ამიერკავკასიის განსაკუთრებული კომიტეტის თავმჯდომარის ხარლამოვის რწმუნებული მონერილობით, გამენია დახმარება ეგზარქოსის სახლის ქონების აღწერის საქმეში. მანვე ამავე დროს განმიცხადა, რომ აღწერის შესადგენად ჩამოყალიბდებოდა განსაკუთრებული შემთანხმებელი კომისია რუს და ქართველ სასულიერო პირთაგან. გავეცი განკარგულება დახმარების აღმოსაჩენად, მაგრამ შემთანხმებელ კომისიაში მონაწილეობაზე რუსი სამღვდელოების უარის გამო აღწერა აღარ ჩატარებულა. მილიციის მიერ გატარებული ზომები და ქონების ნუსხის შედგენა სანქცირებულია ამიერკავკასიის განსაკუთრებული კომიტეტის თავმჯდომარის ვ.ა. ხარლამოვის მიერ“.

ზემოთქმული ნათლად გადმოგვცემს თბილისში ამა აგვისტოს 23-ს მომხდარს, ამას გარდა ჩანს, რომ ქართველი სასულიერო წოდების წარმომადგენლები თავიანთი ქმედებით იყვნენ სავსებით ლოიალურნი, თავაზიანნი რუსი სამღვდელოების მიმართ და არჩეული კანონიერი გზიდან არ გადაუხვევიათ, თბილისის მილიციის უფროსის მეშვეობით მოქმედებდნენ როგორც დროებით მთავრობასთან, ისე ადგილობრივ საზოგადოებრივ ორგანიზაციებთან შეთანხმებით. ქართველ სამღვდელოებას არაფერი მიუტაცნია, დაიკავა მხოლოდ ის, რაც ეკუთვნოდა და იმავდროულად, მიიღო ზომები სხვისი ქონების დასაცავად. დეკანოზ მიხაილოვსკის დეპეშა აშკარად ამახინჯებს აღწერილ ფაქტს. საეკლესიო კრებას სხვანაირად მოქცევა არ შეეძლო, რადგან უფრო სარწმუნო ინფორმაცია არ ჰქონდა. მაგრამ მთავარეპისკოპოსი პლატონი არ დაკმაყოფილდა დეპეშის გახმოვანებით, კიდევ უფრო შორს წავიდა და ეს ყველაფერი ინვეეს მოსკოვში არსებული ქართული ეროვნული ორგანიზაციების აღმასკომის განცვიფრებასა და აღშფოთებას.

მეუფე პლატონმა მოახსენა კრებას, რომ საქართველო განუდგა მართლმადიდებელ ეკლესიას და ავტოკეფალურობს... მაგრამ რაში ხედავს მღვდელმთავარი ქართველთა განდგომას მართლმადიდებელი ეკლესიისაგან? მთავარეპისკოპოს პლატონისათვის, რომელიც საქართველოს ეგზარქოსის თანამდებობაზე იმყოფებოდა 2 წელზე მეტი ხნის განმავლობაში და სარგებლობს მეცნიერის რეპუტაციით, კარგად უნდა იყოს ცნობილი, რომ საქართველომ ქრისტიანობა მიიღო IV ს-ის ბოლოს (sic.) და მას შემდეგ, რუსეთთან შეერთებამდე, ე.ი. 14 საუკუნეზე მეტი ხნის განმავლობაში არასდროს გადაუხვევია მართლმადიდებლობისაგან და მსოფლიო კრებათა დადგენილებისამებრ წმინდად იცავდა მას. მართლმადიდებელი რელიგიისადმი თავისი

თავდადების გამო საქართველო განუწყვეტელ ბრძოლას ეწეოდა გარშემო მცხოვრებ არაქრისტიან ხალხებთან. საქართველოს ეკლესია მართლმადიდებლობისაგან მას შემდეგაც არ გამდგარა, რაც მასზე უწმიდესმა სინოდმა გაავრცელა თავისი ძალაუფლება.

საქართველოს ეკლესია ახლა კი არ ავტოკეფალურობს, ავტოკეფალური იყო VII საუკუნიდან (sic.) და თავის თავს ავტოკეფალურად თვლიდა რუსეთთან საქართველოს შეერთების შემდეგაც; რუსეთის სინოდს არ ჰქონდა უფლება მსოფლიო კრებათა დადგენილების გარეშე გაეუქმებინა საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალია. საქართველოს ეკლესია თავს თვლიდა მხოლოდ დაქვრივებულად, მაგრამ მაინც ავტოკეფალურად. ძველი წყობისა და ძველი ხელისუფლების წარმომადგენელთა დამხობასთან ერთად საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიას არ შეეძლო მოეთმინა ამ წყობისაგან თავსმოხვეული ეგზარქოსის ხელისუფლება და, რადგან დამოუკიდებელი ეკლესია არ შეიძლება არსებობდეს მეთაური ხელისუფლების გარეშე, ქართველმა ხალხმა თავისი სამღვდელოების მეთაურობით ჯერ კიდევ ამა წლის 14 მარტს (უნდა იყოს 12 მარტი, ტექსტშივე ხელითაა გასწორებული – ი. ა.) აღადგინა საქართველოს საკათოლიკოსო და გადაწყვიტა საკუთარი პატრიარქის არჩევა. ეს არის არა მართლმადიდებლობისაგან განდგომა, არამედ – მსოფლიო საეკლესიო კრებათა კანონებზე დაფუძნებული აქტი, რამეთუ რუსული სინოდის მიერ ქართველი კათოლიკოსების კათედრის გაუქმება იყო არაკანონიკური. სწორედ ამიტომ, მართლმადიდებლობისაგან განდგომად არ შეიძლება ჩაითვალოს ის, რომ საქართველოს ეკლესია იბრუნებს ავტოკეფალიას საწყისი ფორმით. საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენა ამა წლის 14 მარტს (12 მარტს – შესწორებულია იქვე – ი. ა.) გამოცხადდა. მას შემდეგ 5 თვე გავიდა. დროებითი მთავრობა და რუსული სინოდი დარწმუნდნენ, რომ ეს არაა ამბოხი, მასში უკანონო და სეპარატისტული არაფერია. მთავრობა და სინოდი შეეგუენ ამ ფაქტს და საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ავტოკეფალია აღდგენილად ცნეს. 1 აგვისტოს (უნდა იყოს 25 ივლისი, იქვე ხელითაა გასწორებული – ი. ა.) დროებითმა მთავრობამ გამოსცა დადგენილება საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის აღიარების შესახებ. ამ დადგენილების დროებითი წესების §3-ში ნათქვამია, რომ „საქართველოს ეკლესიის მღვდელმსახურთ შეუძლიათ დააკმაყოფილონ არაქართველი მართლმადიდებლების სარწმუნოებრივი მოთხოვნილებანი. ასევე რუს მართლმადიდებელ მღვდლებსაც შეუძლიათ დააკმაყოფილონ ქართველი მორწმუნეების მოთხოვნილებანი. უნდა ვივარაუდოთ, რომ დროებითი მთავრობის დადგენილება საქართველოს ეკ-

ლესიის შესახებ მიღებული იყო აღსარებათა მინისტრის მონანილეობითა და სინოდის ნებართვით. ხოლო, მოყვანილი §3 კატეგორიულად უარყოფს მთავარეპისკოპოს პლატონის განცხადებას საქართველოს ეკლესიის მართლმადიდებლობისაგან განდგომის შესახებ.

აღმასრულებელი კომიტეტი გადაჭრით ეწინააღმდეგება მთავარეპისკოპოს პლატონის საჩივრის მიღებას, რომ ქართველებმა „ნართვეს საკათედრო ტაძარი“. თბილისში საკათედრო ტაძარი ერთია, ქართველი მეფის გუარამ ბაგრატიდის მიერ აშენებული სიონის ტაძარი. მეფე 600 წელს გარდაიცვალა, ასე, რომ სიონის ტაძარი აშენებულია VI საუკუნეში და 12 ს-ის განმავლობაში ქართველ კათოლიკოსთა საკათედრო ტაძარი იყო. საკითხავია, ვინ ვის ართმევს ამ ტაძარს: ქართველები მთავარეპისკოპოს პლატონს თუ – ეს უკანასკნელი ცდილობს მის მიტაცებას ქართველებისაგან.

აღმასკომს ასევე უცნაურად მიაჩნია მთავარეპისკოპოს პლატონის განცხადება ქართველების მიერ რუს ბერებზე განხორციელებული ძალადობის შესახებ, საგულისხმოა, რომ ამ ძალადობის თაობაზე მეუფე პლატონს ადრე არაფერი წამოსცდენია, არც თანადროულ პრესაში დაბეჭდილა რამე, თუმცა მღვდელმთავრის თქმით, ეს დიდი ხნის წინ – ჯერ კიდევ მარტში ხდებოდა. აღმასკომი კატეგორიულად ამტკიცებს, რომ ასეთი ფაქტები არ ყოფილა. მთავარეპისკოპოსი პლატონი ცდილობს, ქართველები დაადანაშაულოს რუსული ეკლესიის წარმომადგენლებისადმი მტრულ დამოკიდებულებაში. მართალია, ქართველების პატივისცემით არ სარგებლობდნენ დეკანოზები ვოსტორგოვი და გოროდცოვი, მაგრამ მათი მოღვაწეობა საკმაოდაა ცნობილი რუსული საზოგადოებისთვისაც. არ ვისაუბრებთ არც რამდენიმე არაპოპულარულ ეგზარქოსზე და არც საქართველოს საეგზარქოსოში არსებულ უწესრიგობებზე, რის შესახებაც იბეჭდებოდა პრესაში, ისეთ პოპულარულ ორგანოში, როგორცაა ი. ს. აქსაკოვის «Русь» (იხ. მაგ. ფადეევის სტატიები 80-იანი წლებში). მაგრამ ქართველებს შეეძლოთ დაფასება და პატივისცემა ღირსეული იერარქებისა: დღემდე პატივისცემით იხსენებენ ეგზარქოს იოანიკეს.

რაც შეეხება იმას, თუ რაოდენ „ძნელია რუსისათვის ცხოვრება იმ განაპირა მხარეში, რომელსაც კავკასია ჰქვია“ (მთავარეპისკოპოს პლატონის გამონათქვამი საგაზეთო ცნობების მიხედვით), აღმასკომს აქვს მრავალრიცხოვანი ცნობები ამ განაპირა მხარიდან ჩამოსულთა, პირადი მიმონერების, პრესისა და თვითონ რუს მცხოვრებთაგანაც კი, საიდანაც ჩანს, რომ კავკასიაში (უფრო სწორად მთელ ამიერკავკასიაში) ახალი წყობა მშვიდად და გეგმაზომიერად, ექსცესების გარეშე მყარდება. ჩანს, ადგილობრივი სხვადასხვატომელები, სხვადას-

ხვა ენაზე მოლაპარაკე და სხვადასხვა აღმსარებლობის მოსახლეობა ახალ წყობაზე ერთნაირად ფიქრობს: აცნობიერებს მიმდინარე საგარეო მოვლენებისა თუ გაჭიანურებული მრისხანე ომის საფრთხეს, ამავდროულად შეგნებული აქვს მომხდარი საშინაო გადატრიალების მნიშვნელობა. ერთიანი საერთო-სახელმწიფოებრივი ინტერესების გათვალისწინებით ა/კავკასიის მოსახლეობა დაკავებულია შემოქმედებითი შრომით. ყოველი ხალხი ცდილობს შეიმუშაოს ახალი ცხოვრების მონყობის გეგმა საერთო-სახელმწიფოებრივი ინტერესებისა და მეზობელი ხალხების მდგომარეობის გათვალისწინებით.

მთავარეპისკოპოს პლატონს კრებაზე მხარი დაუჭირა აღსარებათა მინისტრის ამხანაგმა კოტლიარევსკიმ. მან ისაუბრა „იმ მდგომარეობის შესახებ, რომელშიც ამჟამად აღმოჩნდა ა/კავკასიის მართლმადიდებელი მოსახლეობა“. აღმასრულებელი კომიტეტის ხელთ არსებული ცნობების მიხედვით ა/კავკასიის მართლმადიდებელი მოსახლეობის მდგომარეობა ეროვნების მიუხედავად სრულებით არ შეცვლილა: გარდა იმისა, რომ საეკლესიო კრებათა დადგენილებებთან და კანონებთან სრულიად შეუსაბამო საქართველოს საეგზარქოსოს ნაცვლად აღდგა საქართველოს საკათოლიკოსო, რომლის ხელისუფლებაც მართლმადიდებელ საქართველოში ერთადერთი კანონიკურია.

აღსარებათა მინისტრის ამხანაგმა ისაუბრა, რომ „საქართველოს მიერ არჩეულმა გზამ არ შეიძლება მოწონება დაიმსახუროს“. თუ ეს საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის გამოცხადებას შეეხება, ბ. კოტლიარევსკისათვის, როგორც მეცნიერისა და მაღალი თანამდებობის ადამიანისათვის, ცნობილი უნდა იყოს, რომ ყოველგვარი გადატრიალების ლოგიკური აუცილებლობა და ისტორიული აზრი იმაში მდგომარეობს, რომ გადატრიალება ხდება მაშინ, როცა არსებული ყველა გზა, რომელიც გადატრიალებამდე კანონიერად იყო მიჩნეული და შეიძლებოდა „გამართლებული“ ყოფილიყო, ამოიწურა, ამიტომაც დროებითმა მთავრობამ ცნო საქართველოს ავტოკეფალური ეკლესია. რაც შეეხება განსაკუთრებულ შემთხმებელ კომისიას, ეს ბ. კოტლიარევსკის კი არა, დროებითი მთავრობის აზრია: 1 აგვისტოს (25 ივლისი) დადგენილების §2-ში წინასწარაა განსაზღვრული ასეთი კომისიის ჩამოყალიბება. ჩვენ გვჯერა, თუ ეს კომისია ვერ შეიძლებს საქართველოს და რუსეთის ეკლესიათა გამიჯვნას, საამისოდ გზას მაინც იპოვის და თუ საჭირო იქნება, მიმართავს სხვა, უფრო კომპეტენტურ და მიუკერძოებელ ორგანოს.

მოსკოვში მცხოვრები ქართველებისათვის განსაკუთრებით სამძიმოა რუსული მართლმადიდებლობის ცენტრში – მოსკოვში და თა-

ნაც მართლმადიდებელ საეკლესიო კრებაზე რუსეთის სინოდის ნებით საქართველოს ეგზარქოსად დანიშნული მთავარეპისკოპოს პლატონის მიერ გამოთქმული მოსაზრების მოსმენა მართლმადიდებელი ეკლესიისაგან განდგომაში ქართველების დადანაშაულების თაობაზე. ქართველები მიჩვეული არიან მ. მ. ვოსტორგოვების ცილისწამებებს, მაგრამ ეს იყო ძველი დრო. ახალ, თავისუფალ რუსეთში, სადაც ძმობისა და თანასწორობის სახელით ყველას მოუწოდებენ სიყვარული-საკენ, ამას არ მოველოდით.

იმ დროს, როდესაც ყველა ცდილობს რუსეთის ერთიანობის შენარჩუნებას, როცა ქართველები კვლავაც სრულიად ლოიალურნი რჩებიან და არავითარ სეპარატიზმსა და გამოყოფაზე სიტყვას არ ძრავენ, აცხადებენ მხოლოდ თავიანთ კანონიერ უფლებებს – მოაწყონ საკუთარი საეკლესიო და საშინაო ცხოვრება დამოუკიდებლად, როგორც ამას მოითხოვს მათი მსოფლმხედველობა, ეროვნული საჭიროებანი და ყოფითი თავისებურებანი, რუსეთის ეკლესიისა და რუსული ხელისუფლების წარმომადგენელთა ასეთ გამოსვლებს შეუძლიათ ქართველების წინააღმდეგ განაწყონ არა მარტო რუსეთის ადგილობრივი საეკლესიო კრება, არამედ რუსული საზოგადოებრივი აზრიც. მაგრამ ეს რუსული სახელმწიფოს ერთიანობის პროპაგანდის ინტერესებში არ შედის. ასეთ პირობებში, რა თქმა უნდა, შინაგანად განახლებულ რუსეთში არ შეიძლება მონესრიგდეს მრავალეროვნული სახელმწიფოსათვის დამახასიათებელი სოლიდარული შემოქმედებითი მუშაობა.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, მოსკოვში არსებული ქართული ეროვნული ორგანიზაციების აღმასრულებელი კომიტეტი აპროტესტებს მთავარეპისკოპოს პლატონის ბრალდებებს საქართველოს მიმართ მართლმადიდებელი ეკლესიისაგან განდგომაში და სიონის საკათედრო ტაძარზე ცნობს მხოლოდ ქართული მართლმადიდებელი საკათოლიკოსოს უფლებას. აგრეთვე პროტესტს გამოთქვამს საეკლესიო საკითხთან დაკავშირებით კოტლიარევსკის მიერ ქართველების გაკიცხვის გამო.

1917 წ. ----- სექტემბერი, მოსკოვი

აღმასრულებელი კომიტეტის თავ-რე მ. ზანდუკელი, (ხელმოწერილია)

თავმჯდომარის ამხანაგი (ხელმოწერილია)

აღმასრულებელი კომიტეტის წევრები " – "
მდივანი " – "

დამონებული წყაროები და ლიტერატურა:

1. სრულიად საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, საქმე №6465.
2. გაზეთი «Кавказъ», 29.08.1917, № 193.

Irina Arabidze

Doctor of History, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Ivane Javakhishvili Institute of History and Ethnology, Research scientist of the Department of Modern and Contemporary History

The Executive Committee of Georgian National Organizations in Moscow and the Autocephaly Problems of the Church of Georgia (1917)

Summary

Document published with comments (Patriarchate Archive of All Georgia, case № 6465 p. 133-137) is an appeal of the executive committee of the Georgian national organizations in Moscow to the first local Church council. The appeal is dated to September, 1917 and is signed by the head of the executive committee Mikheil Zandukeli.

The executive committee of the national organizations expresses protest against the announcement made by former Exarch of Georgia Platon (Rozhdestvenski) at the council of the Church of Russia in August, 25 in 1917.

The announcement was about „the apostasy of the Church of Georgia“ from the Orthodox faith and the fact of occupation of Exarchs' former house by Georgian defenders of autocephaly that, as if, was carried on by pogrom and arrests. In his tendentious evaluation of the real situation in the Church of Georgia Archbishop Platon was supported by Kotliarevski, a friend of the minister of denominations.

The former house of Exarchs and the building of the Synodic Office without contradiction was a property of the Church of Georgia as it was bought by local money. Enemies of the Church of Georgia were spreading various kinds of rumors about the behavior of the Georgian clergy and were slandering fighters for freedom.

The Moscow executive committee of the Georgian national organizations with the appeal sent to the Church Council of Russia expressed its atti-

tude towards the restoration of the Church autocephaly rights and in fact informed the Church council in Georgia about the real situation.